

CYRIL AZOUVI • JULIEN PELTIER

IN INFOGRAPHICS

KEERPUNT IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

NWA'DAM

© 2022 Passés composés/Humensis
Oorspronkelijke titel *1942*
© 2022 Nieuw Amsterdam
Alle rechten voorbehouden
Beelden Stéphane Dubreil
Opmaak Jean-Baptiste Lacroix
Vertaling Henriëtte Gorthuis en Jan Bos
Boekverzorging Asterisk*, Amsterdam
Omslag Paul Pollmann
(naar het ontwerp van Julien Peltier)
NUR 686
ISBN 978 90 468 3029 1
www.nieuwamsterdam.nl

INHOUD

WOORD VOORAF OLIVIER WIEVIORKA	6
INLEIDING	12
GROTE OCEAAN JAPAN VERLIEST HET INITIATIEF	14
VERENIGDE NATIES EEN IDEE VOOR DE TOEKOMST	48
HET OOSTFRONT HET EINDE VAN DE DUITSE AMBITIES	60
STRATEGISCHE BOMBARDEMENTEN STEDEN ALS SCHIETSCHIJVEN	94
DE HOLOCAUST DE INDUSTRIALISATIE VAN MASSAMOORD	110
EEN GOUDEN TIJD VOOR DE COMMANDO'S	144
NOORD-AFRIKA DE WOESTIJNVOS VERJAAGD	158
MANHATTANPROJECT AMERIKA STAPT IN DE RACE OM DE ATOOMBOM	190
VERZET OP WEG NAAR EENHEID	206
NOTEN	230

WOORD VOORAF

e bissectrice van de oorlog' – zo typeerde de Franse historicus Henri Michel het jaar 1942. En met recht. Want in 1942 kantelde het verloop van de Tweede Wereldoorlog radicaal en definitief. In Azië en Europa, in de Grote Oceaan en Noord-Afrika, overal werden de asmogendheden, die tot dan toe triomfen hadden gevierd, in het defensief gedwongen.

In Noord-Afrika waren de Italianen zo overmoedig geweest de degens met de Britten te willen kruisen, wat hun op een reeks vernederende nederlagen was komen te staan. De komst van het Afrikakorps, in februari 1941, veranderde de situatie ingrijpend. De Woestijnvos was weliswaar niet de briljante strateeg waar de nazipropaganda mee pochte, maar hij was wel degelijk een geducht krijgshoofd en aanvoerder. Hij wist zijn troepen op te zwepen en het Commonwealth-leger terug te dringen tot voor de poorten van Caïro. Hij bedreigde zelfs het Suezkanaal, een cruciale verbindingroute voor het wereldrijk van His Gracious Majesty. Maar in oktober 1942 was het generaal Montgomery die bij El Alamein de beslissende overwinning behaalde. Bovendien landden de geallieerden op 8 november op de kusten van Marokko en Algerije, zodat de as de hele zuidkust van de Middellandse Zee dreigde te verliezen – een situatie die Mussolini uiteindelijk de das zou omdoen.

Ook in Oost-Europa keerden de kansen. De op 22 juni 1941 ingezette Operatie Barbarossa had aanvankelijk tot onverwacht goede resultaten geleid, zo goed zelfs dat Hitler meende het pleit beslecht te hebben. Maar het Rode Leger bleef zich hardnekkig tegen de plannen van de Führer verzetten. Nadat de Russen de opmars van de Wehrmacht in december 1941 voor Moskou hadden gestuit en hadden voorkomen dat Leningrad onder de voet werd gelopen, wisten ze de Duitse aanval op de Kaukasus af te slaan en op 19 november 1942 bij Stalingrad een tegenoffensief in te zetten. In de uitgestrekte vlakte voor de zwaar gehavende stad had maarschalk Paulus op 2 februari 1943 geen andere keus dan te capituleren. Het Derde Rijk moest alle zeilen bijzetten om deze ramp te boven te komen.

In Oost-Azië en de Grote Oceaan had Japan succes op succes gestapeld. De Keizerlijke Marine had eerst de US Navy op de basis Pearl Harbor overrompeld, op 7 december 1941, en daarna Maleisië, Singapore en Nederlands-Indië veroverd. Tegelijkertijd hielden de Japanners delen van China bezet en bedreigden ze Australië. Ook aan deze zegetocht kwam in 1942 een eind. Na de onbesliste Slag om de Koraalzee, in mei 1942, en de afgetekende nederlaag bij Midway, in juni, was de Japanse marine ernstig verzwakt, vooral door het verlies van een groot aantal vliegdekschepen. Een ongeluk komt zelden alleen. Japan verloor niet alleen het initiatief op zee, ook de grondtroepen delfden steeds vaker het onderspit. Zo landden de Amerikanen op 7 augustus 1942 op Guadalcanal en moesten de Japanners het

eiland in januari 1943 opgeven – waarbij overigens in beide kampen veel slachtoffers te betreuren waren.

Al deze nederlagen beïnvloedden het vervolg van de oorlog. Want de as was op dat moment nog niet definitief verslagen. Na de zege van Montgomery bij El Alamein zei Churchill: ‘Dit is niet het einde. Het is zelfs niet het begin van het einde. Maar misschien is het het einde van het begin.’ Het bleken profetische woorden, want er zouden nog drie lange jaren overheen gaan voor het Rode Leger de Sovjetvlag op het dak van de Rijksdag kon planten en Japan, dat twee atoomaanvallen te verduren had gekregen en door de Russen uit Mantsjoerije was verdreven, zich definitief overgaf. De geallieerde strategen waren zich in 1942 terdege bewust van de enorme uitdagingen en obstakels die er nog op hun pad konden komen. Ze hadden overwinningen behaald, zeker, maar het einddoel was de volledige capitulatie van de vijand. Zo snel mogelijk. Dus keken ze verder dan de horizon en richtten zich op de lange termijn. Om te beginnen zetten ze in op het strategische bombardement. Door het Derde Rijk vanuit de lucht te bestoken hoopten ze de Duitse industrie te vernietigen, de defensie te verzwakken en de solidariteit van de bevolking met het naziregime te breken. Maar in 1942 waren de luchtaanvallen nog weinig effectief: de bombardementen misten precisie, de US Air Force had zich nog niet in de strijd gemengd, zodat de uitvoering hoofdzakelijk op de Royal Air Force neerkwam, en de bommenwerpers, die niet door jagers werden gescorteerd, waren kwetsbaar en werden vaak met succes door de Luftwaffe en het Flugabwehrgeschütz beschoten. Pas in 1944 werden de eerste klinkende resultaten behaald – maar zelfs in het laatste oorlogsjaar was het nog allerminst zeker dat de geallieerde vliegeniers die weddenschappen afsloten op een goede afloop van de oorlog die ook zouden winnen. De Duitse economie bleek verbazend veerkrachtig en de bevolking kwam niet in opstand tegen haar leiders, integendeel: de Duitsers bleven het naziregime trouw en streden vaak met onverminderd fanatisme. Japan was lange tijd aan de Amerikaanse bommen ontsnapt, hoewel de vermetele raid onder aanvoering van luitenant-kolonel James Doolittle, op 18 april 1942, de Japanse legerleiding had verrast en verbijsterd: ze hadden zich op hun eiland altijd veilig gewaand.

Al in 1939 hadden de grote geleerden Leó Szilárd en Albert Einstein ingezien dat de atoombom een beslissende rol op het wereldtoneel zou kunnen gaan spelen. Dus stortte het machtige Amerika zich met een enorme inzet van mensen en middelen op Project Manhattan. In 1942 hadden de onderzoekers weliswaar vooruitgang geboekt, maar tastbare resultaten bleven vooralsnog uit. De bommen die Hiroshima en Nagasaki zouden verpulveren waren op dat moment nog toekomstmuziek en speelden geen rol in de geallieerde strategie.

Het verzet kon wellicht een welkom alternatief voor de klassieke oorlogsvoering bieden. En inderdaad werden er in het beslissende jaar 1942 een paar mooie successen behaald. Zo werd in Griekenland de brug over de Gorgopotamos vernietigd, met als gevolg dat Rommel verstoken bleef van versterking en voorraden, en leidde de aanslag op Reinhard

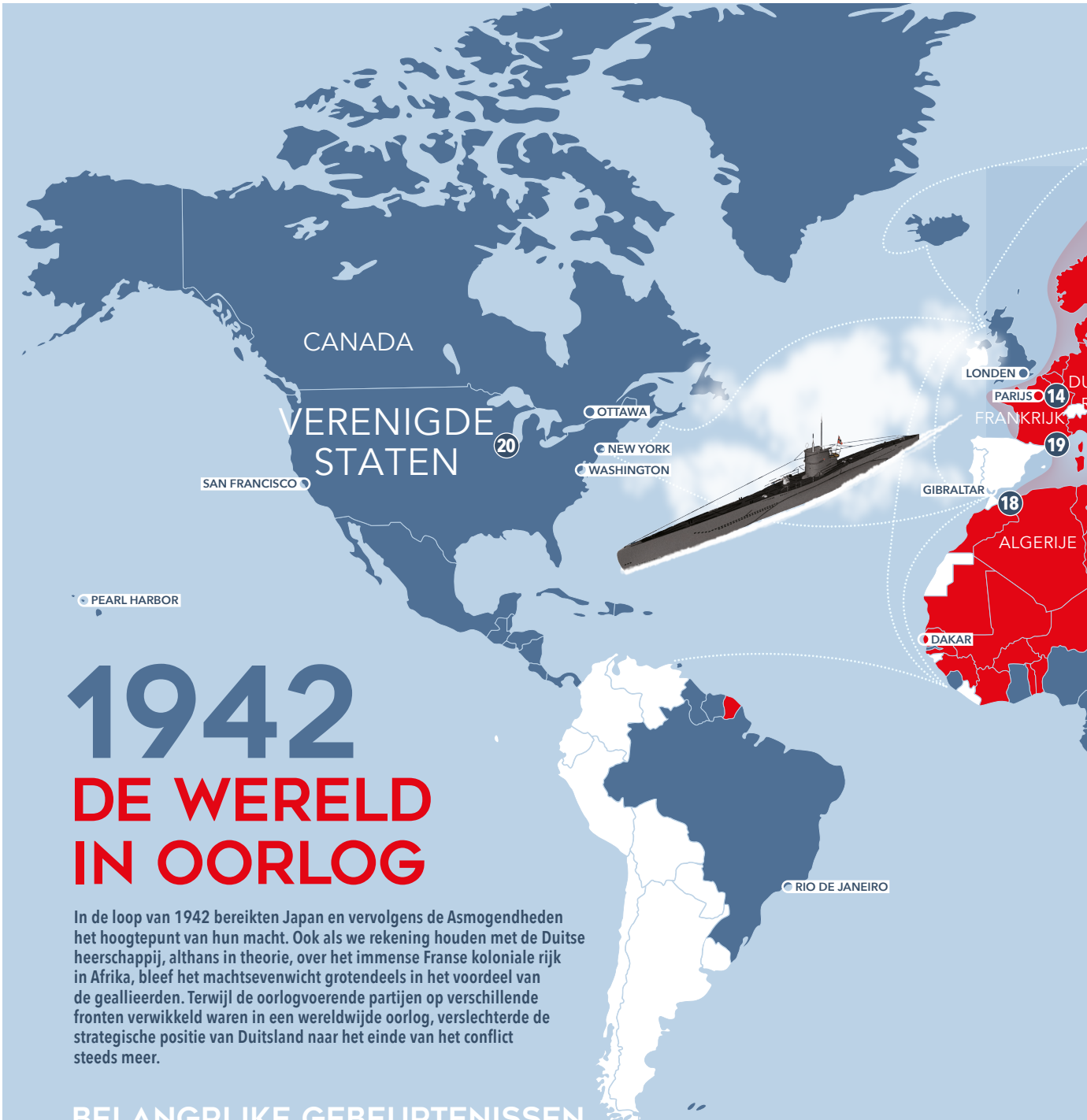
Heydrich uiteindelijk tot diens dood, waarmee het Protectoraat Bohemen en Moravië van een meedogenloze tiran werd verlost. Toch speelde het verzet een marginale rol, niet in de laatste plaats vanwege de onderlinge verdeeldheid. In verschillende landen werden pogingen ondernomen om het verzet te verenigen, bijvoorbeeld door Jean Moulin, als vertegenwoordiger van de Vrije Fransen, en door de communistische leider Tito in Joegoslavië. De vruchten van die pogingen zouden ze echter pas in 1943 respectievelijk 1944 plukken.

Het jaar 1942 was niet alleen cruciaal voor het verloop van de Tweede Wereldoorlog als geheel, maar vormde zeker ook – en misschien vooral – een beslissende fase in de Jodenvervolgung. Het is waar dat de Duitsers al eerder massamoorden hadden gepleegd, zowel in Polen als in de bezette gebieden in de Sovjet-Unie, soms zelfs met hulp van omwonenden, zoals in Wit-Rusland en Oekraïne. Het Bloedbad van Babi Jar, in een ravijn bij Kiev, waarbij de nazi's met assistentie van de bevolking meer dan 33.000 Joden vermoordden, staat symbool voor de 'Holocaust door kogels', die in totaal ruim twee miljoen slachtoffers zou eisen – mensen die geen andere misdaad hadden begaan dan dat ze geboren waren. Met de oprichting van de vernietigingskampen Belzec, Sobibor, Treblinka en Auschwitz ging de genocide een nieuwe fase in. Vanaf dat moment werden de Joden op industriële wijze en schaal vermoord. Hun lot was tijdens de Wannseeconferentie van 20 januari 1942 bepaald. En niet alleen het lot van de Oost-Europese Joden... Voortaan moesten alle Europese Joden voor hun leven vrezen.

Het jaar 1942 vormde dus een duidelijk keerpunt in het verloop van de Tweede Wereldoorlog, zoals dit boek van Cyril Azouvi en Julien Peltier overtuigend voor het voetlicht brengt. De kracht van het werk schuilt in de eerste plaats in de presentatie van de grote mondiale strijdtonelen. Europese historici besteden vaak weinig aandacht aan de oorlog in de Grote Oceaan, die te ver van hun bed is en lastig uit te leggen, maar hier krijgt deze strijd de plaats die hem toekomt. Bovendien wordt het conflict vanuit verschillende invalshoeken belicht. Er wordt niet alleen naar de militaire aspecten gekeken – wat vaak gebeurt – maar ook naar de Holocaust als integraal onderdeel van de oorlog, de economische dimensies en de naoorlogse toekomst van de wereld, zoals de geallieerde wereldleiders die voor zich zagen en wilden vormgeven met de oprichting van de Verenigde Naties, een nieuw systeem dat de internationale betrekkingen moest faciliteren (een ideaal dat Stalin overigens niet deelde). Maar de meest innovatieve invalshoek van dit boek is ongetwijfeld de buitengewoon verhelderende inzet van infografie. Het gebruik van kaarten, diagrammen, schema's en grafische voorstellingen maakt het lezen van de tekst tot een extra aantrekkelijke bezigheid en bevordert het begrip van de vaak complexe en elkaar overlappende gebeurtenissen. De combinatie van levendige geschiedschrijving en functionele illustraties geeft een veelvormig, innovatief en tegelijkertijd compleet beeld van het verloop van de Tweede Wereldoorlog in het jaar 1942. Een niet geringe prestatie!

Sovjetinfanteristen tussen de puinhopen van Stalingrad tijdens het beleg van de stad tussen augustus 1942 en januari 1943.

CANADA
VERENIGDE STATEN
 20
 SAN FRANCISCO
 OTTAWA
 NEW YORK
 WASHINGTON

LONDEN
 PARIJS 14
 FRANKRIJK 19
 GIBRALTAR 18
 ALGERIJE
 DAKAR

RIO DE JANEIRO

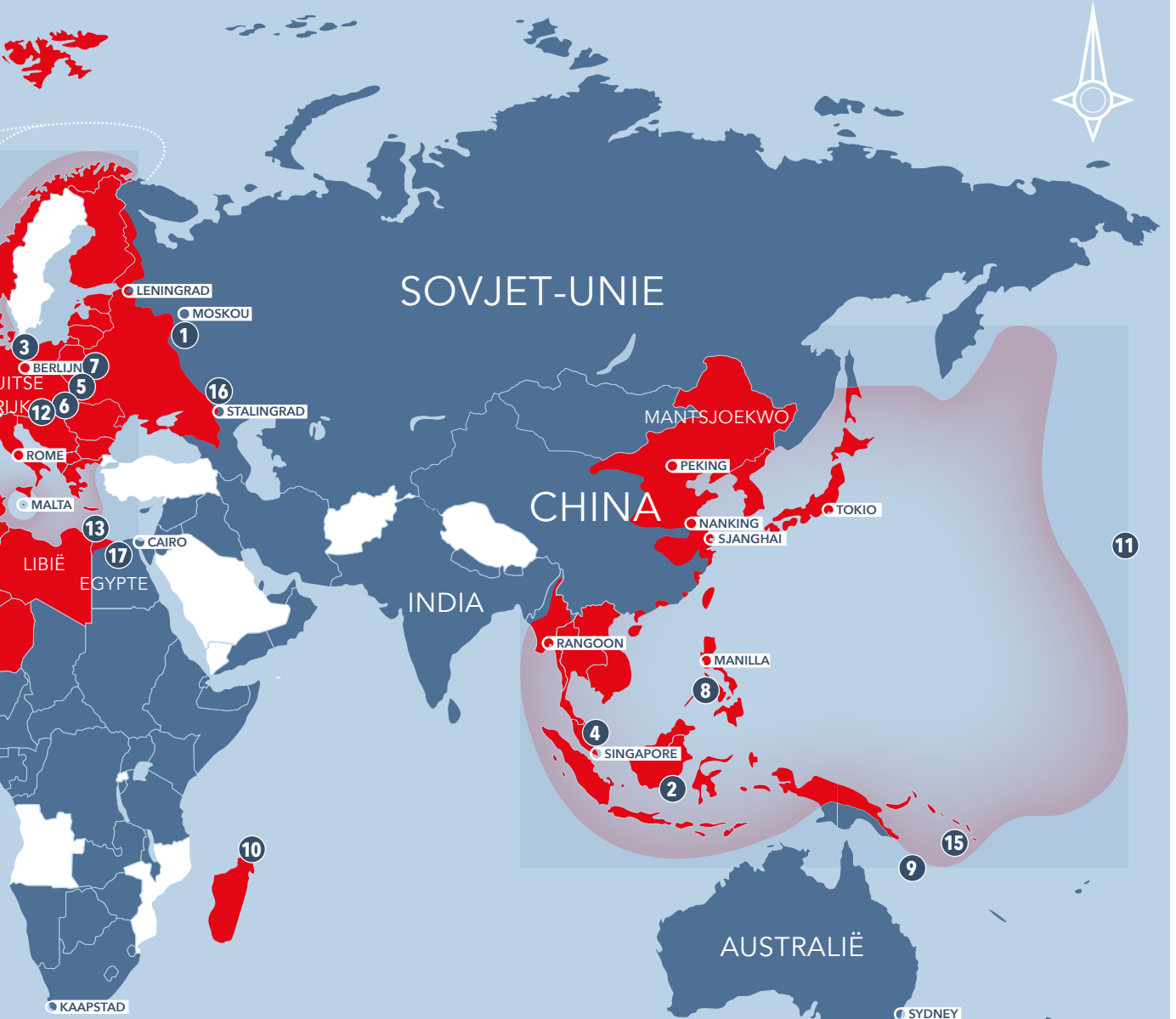
1942

DE WERELD IN OORLOG

In de loop van 1942 bereikten Japan en vervolgens de Asmogendheden het hoogtepunt van hun macht. Ook als we rekening houden met de Duitse heerschappij, althans in theorie, over het immense Franse koloniale rijk in Afrika, bleef het machtsverevenwicht grotendeels in het voordeel van de geallieerden. Terwijl de oorlogvoerende partijen op verschillende fronten verwickeld waren in een wereldwijde oorlog, verslechterde de strategische positie van Duitsland naar het einde van het conflict steeds meer.

BELANGRIJKE GEBEURTENISSEN

JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL	MEI	JUNI
1 Duitsers stranden voor Moskou	4 Inname van Singapore	7 Opening van Sobibor	8 Val van de Filipijnen	11 Slag bij Midway	13 Rommel trekt Egypte binnen
2 Japan valt binnen in Nederlands Indië	5 Opening van Belzec	9 Slag in de Koraalzee	10 Engelse landing op Madagascar	12 Aanslag op Heydrich	
3 Wannsee-conferentie	6 Auschwitz II-Birkenau in gebruik genomen				

- BELANGRIJKSTE GEALLIEERDE ZEEROUTES
- MAXIMALE OMVANG VAN HET GEBIED DAT DOOR DE ASMOGENDHEDEN EN MET HEN VERBONDEN LANDEN WERD GECONTROLEERD
- GEALLIEERDE LANDEN, KOLONIALE GEBIEDSDELEN EN MEDESTANDERS
- NEUTRALE LANDEN

JULI AUGUSTUS SEPTEMBER OKTOBER NOVEMBER DECEMBER

14 Grote razzia in Parijs

15 Begin Slag om Guadalcanal

16 Begin Slag om Stalingrad

17 Tweede Slag bij El-Alamein

18 Operatie Torch

19 Franse vloot tot zinken gebracht bij Toulon

20 Eerste nucleaire kettingreactie bereikt door het Manhattanproject

INLEIDING

ondag 22 februari 1942. In een villa in de Braziliaanse stad Petrópolis heeft de van origine Oostenrijkse schrijver Stefan Zweig zijn weekendtenuue aangetrokken – donker overhemd, zwarte stropdas, korte broek. Hij heeft zijn haar gekamd, zijn zaken geregeld, zijn rekeningen betaald, zijn laatste brieven geschreven. Hij is er klaar voor.

Hij leeft nu al acht jaar in ballingschap en zijn geboortestad Wenen lijkt verder weg dan ooit. Eerst werd hij opgejaagd door de oorlog die Hitler de Joden had verklaard, daarna door de oorlog in al zijn facetten: in 1934 naar Londen, in de loop van 1940 naar New York, nog datzelfde jaar naar Rio de Janeiro en uiteindelijk naar Petrópolis, begin 1941. De tweede zelfmoord van Europa, de planmatige uitroeiing van de Joden van het oude continent, de teloorgang van de humanistische, kosmopolitische en pacifistische waarden die hij altijd heeft verdedigd... Zweig is ten prooi aan een uitzichtloze wanhoop. Als hij geen Veronal inneemt, kan hij niet slapen. ‘Deze tijd boezemt me een grenzeloze angst in. We staan op de rand van de afgrond,’ schreef hij in oktober 1941 aan zijn eerste vrouw.¹

Zweig heeft in een Braziliaanse krant gelezen dat Singapore op 15 februari 1942 in handen van de Japanners is gevallen en daarmee is zijn laatste restje hoop vervlogen. Het ziet ernaar uit dat het Britse Rijk op instorten staat. Het is een ramp, het zoveelste slechte nieuws, een gebed zonder eind. Begin 1942 heeft Rommel het Noord-Afrikaanse front doorbroken en de Engelsen tot bij Tobroek teruggedreven. Aan het oostfront hebben de Duitsers het hele gebied tussen de Oostzee en de Zwarte Zee in handen en belegeren ze de steden Leningrad en Sebastopol. In de Atlantische Oceaan richten de Duitse U-boten een slachting aan onder de geallieerde konvoeien, ze opereren zelfs vlak voor de Amerikaans kust. Na de Slag bij Pearl Harbor zijn de geallieerde bastions in Azië stuk voor stuk gevallen: het eiland Guam op 10 december 1940; de atol Wake op 23 december; Hongkong op 25 december; Manilla, op de Filipijnen, zes dagen later; en nu dus Singapore. Voor Stefan Zweig is de ‘wereld van gisteren’ dood en hij weet dat er in de ‘wereld van morgen’ geen plaats voor hem is. Op deze zondag 22 februari 1942, halverwege de middag, slikken Zweig en zijn tweede vrouw, Charlotte Elisabeth Altmann, een fatale hoeveelheid Veronal, gaan op hun bed liggen en laten de Dood zijn werk doen.

Had de schrijver van *Schaaknovelle* en *Vierentwintig uur uit het leven van een vrouw* nog maar een restje hoop weten te bewaren... Want nauwelijks vier maanden later zag de situatie er totaal anders uit. Begin mei leden de Japanners een verpletterende nederlaag in de Slag bij Midway, waarmee hun expansie in de Grote Oceaan abrupt ten einde kwam. In augustus landden de Amerikanen op het eiland Guadalcanal en trokken zo het initiatief in de Grote Oceaan naar zich toe. In november behaalden de Britten bij El Alamein een

briljante overwinning op de asmogendheden in Egypte, zodat het Suezkanaal in Engelse handen bleef en de weg openlag om heel Noord-Afrika te heroveren. Nog diezelfde maand landden de Amerikanen in Marokko en Algerije en leed Duitsland een historische nederlaag bij Stalingrad, die de terugtrekking uit de USSR inluidde. In het scharnierjaar 1942 nam het lot van de wereld een compleet andere wending. Churchill vergiste zich niet toen hij na de Britse overwinning bij El Alamein zijn onsterfelijke woorden sprak: ‘Dit is niet het einde. Het is zelfs niet het begin van het einde. Maar misschien is het het einde van het begin.’

Dit boek is geen almanak van het jaar 1942, van 1 januari tot 31 december. Het was geenszins onze bedoeling alle oorlogshandelingen van die twaalf maanden uitputtend te beschrijven. We hebben ons beperkt tot de ontwikkelingen die het verloop van de Tweede Wereldoorlog ingrijpend hebben beïnvloed. Daar gaan we dan ook dieper op in, met verhalen, verhelderende infographics en authentiek fotomateriaal. U zult in dit boek tevergeefs zoeken naar de Slag om de Atlantische Oceaan, de strijd in Birma, in China, bij Leningrad, rond Malta of in Nieuw-Guinea, omdat die gebeurtenissen niet speciaal hebben bijgedragen aan de ommekeer die in het jaar 1942 gestalte kreeg. We waren alleen geïnteresseerd in de thematieken en strijdtonelen die na 1942 een compleet andere aanblik boden dan daarvoor. In de meeste gevallen ging het daarbij om een positieve ontwikkeling die het eind van de oorlog dichterbij bracht. Maar niet altijd: ook de Jodenvervolgung veranderde in 1942 volledig van karakter, alleen was hier sprake van een tragische escalatie richting massamoorden van industriële proporties.

Een opmerkelijke samenloop van omstandigheden... Hoe was het mogelijk dat fronten die zo ver uiteenlagen (Noord-Afrika, de USSR, de Grote Oceaan) en die zo’n verschillend tijdsverloop kenden (in Libië werd sinds 1940 gestreden, in de Sovjet-Unie sinds juni 1941, in de Grote Oceaan sinds december 1941), in hetzelfde jaar een kentering vertoonden, soms zelfs in dezelfde maand? Het is verleidelijk om dit toe te schrijven aan het feit dat de reus Amerika zich in december 1941 in de strijd mengde, maar die veronderstelling klopt niet. De Verenigde Staten hadden geen enkel aandeel in de Sovjet-overwinning bij Stalingrad en waren slechts zijdelings betrokken bij de zege van de Britten bij El Alamein. Ze stonden buiten de eenwording van het Franse verzet en speelden natuurlijk ook geen rol in de Holocaust. Een poging die samenloop van omstandigheden te verklaren zou het kader van dit boek overstijgen. Wel constateren we, met generaal De Gaulle, dat ‘het oordeel in de derde lente van de oorlog werd geveld. Het spel was gespeeld. De kansen waren gekeerd’.²

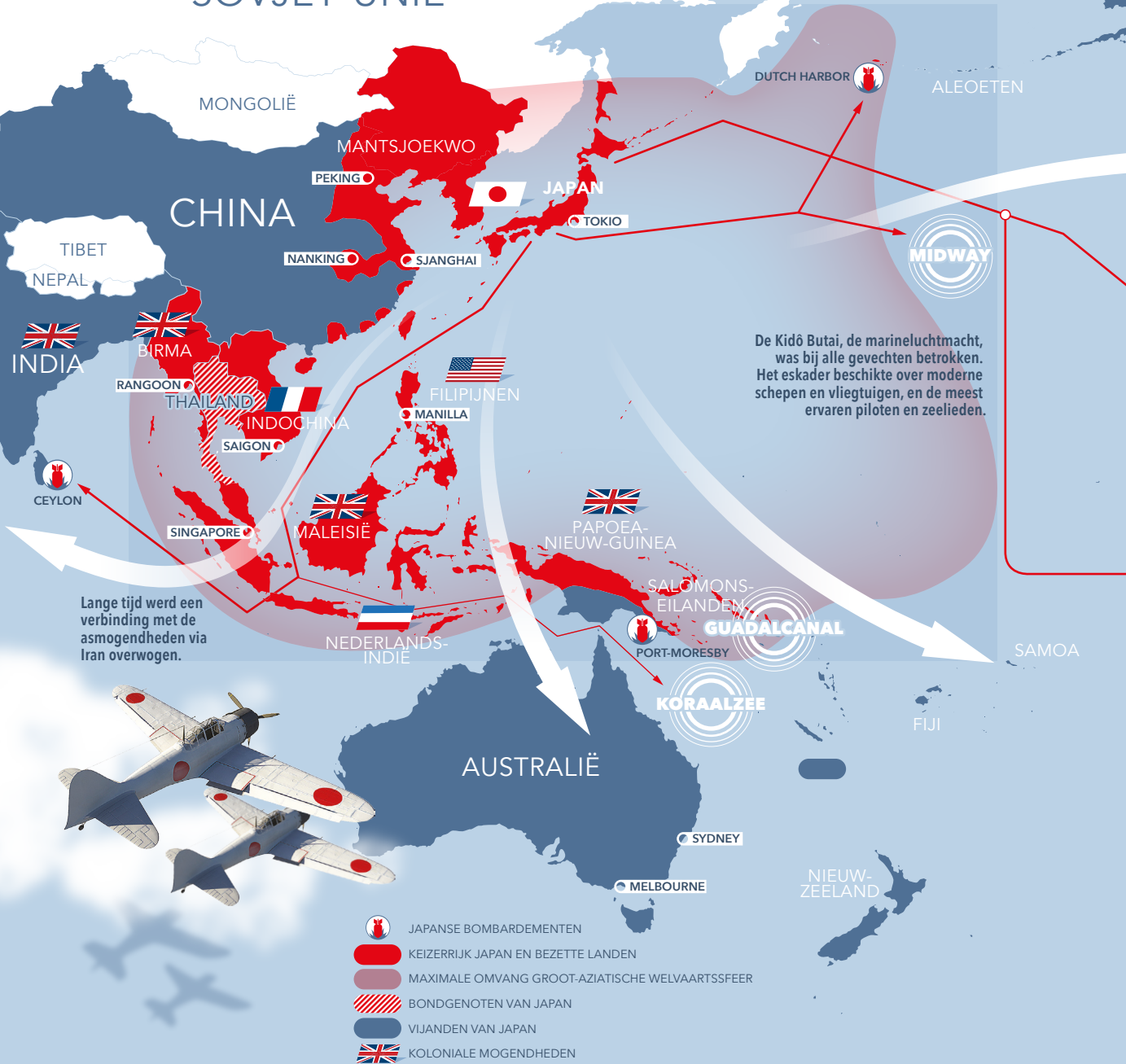
**CYRIL AZOUVI
JULIEN PELTIER**

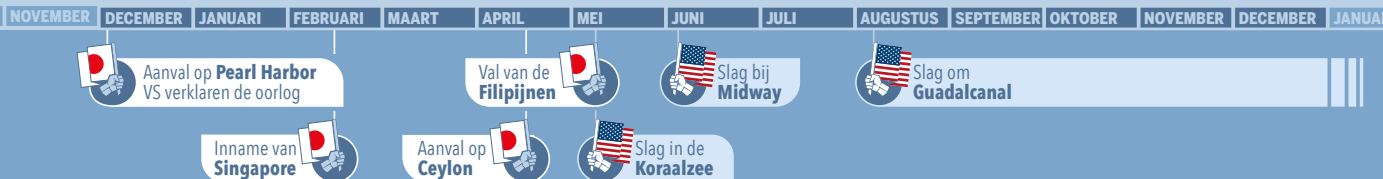
GROTE OCEAAN

JAPAN VERLIEST
HET INITIATIEF

SOVJET-UNIE

TIJDLIJN

Door de verovering van Hawaï wordt de westkust van de Verenigde Staten bedreigd.

CANADA

VERENIGDE STATEN

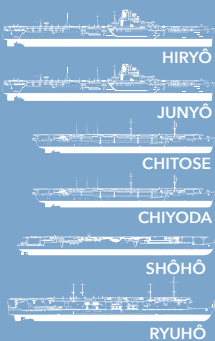
SAN FRANCISCO

LOS ANGELES

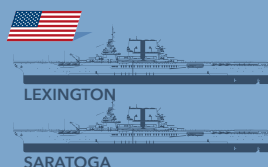
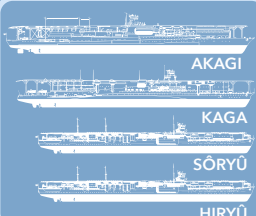
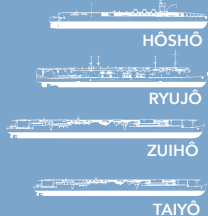
PEARL HARBOR
HAWAÏ

In mei 1942, vijf maanden na de aanval op de Amerikaanse marinebasis Pearl Harbor, was het Japanse Rijk op zijn hoogtepunt: 8,5 miljoen km², van de grens met Mongolië tot Indonesië, was veroverd. Tokio wilde vervolgens de Amerikaanse marine, inclusief de vliegdekschepen die tijdens de aanval op Pearl Harbor afwezig waren geweest, verder gaan. Eenmaal verlost van de Amerikaanse vijand zou Japan dan zijn invloedssfeer uitbreiden naar Australië, Hawaï, Nieuw-Caledonië, Fiji en Samoa. Deze grootse plannen strandden midden in de Stille Oceaan, bij Midway.

IN VIJF MAANDEN TIJD IS JAPAN HEER EN MEESTER OP DE GROTE OCEAAN

KIDŌ BUTAI
ESKADER
VLIEGDEKSCHEPEN

MACHTS-
VERHOUDINGEN
IN DE
GROTE OCEAAN
BEGIN 1942

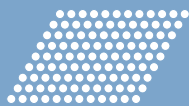

HMS HERMES

227
BOMMEN-
WERPERS

254
BOMMEN-
WERPERS

JACHTVLIEGTUIGEN
MITSUBISHI A6M2 ZERO

DUIKBOMMENWERPERS
AISHI D3A1 VAL

TORPEDOBOMMENWERPERS
NAKAJIMA B5N2 KATE

JACHTVLIEGTUIGEN
GRUMMAN F4F-4 WILDCAT

DUIKBOMMENWERPERS
DOUGLAS SBD-3 DAUNTLESS

TORPEDOBOMMENWERPERS
DOUGLAS TBD-1 DEVASTATOR

MACHTS-
VERHOUDINGEN
OP MIDWAY

+ 127 VLIETUIGEN GESTATIONEERD OP HET ATOL

DE HONGER NAAR EEN BESLISSENDE ZEESLAG

Twee eilandjes in een lagune, omgeven door een koraalrif. In 1840 werden ze de Brook Islands gedoopt, naar de ontdekker, maar toen ze in 1867 in Amerikaanse handen kwamen, werd die naam veranderd in Midway, omdat de atol precies halverwege Amerika en Azië lag. Het was een strategisch punt voor mogendheden die de immense Grote Oceaan wilden beheersen.

En dat was precies wat Japan begin 1942 voor ogen had. De aanval op de Amerikaanse marinebasis Pearl Harbor in Hawaï, op 7 december 1941, had de deur naar de Grote Oceaan opengezet. De Japanners hadden de Amerikaanse zeemacht in de regio een serieuze klap toegebracht (8 slagschepen uitgeschakeld, 9 andere schepen zwaar getroffen, 347 vliegtuigen vernietigd of beschadigd, 2335 doden, 1143 gewonden), maar ze wilden meer: ze landden in de Filipijnen, bezetten Hongkong, vielen Singapore binnen, veroverden de eilanden Wake en Guam en maakten zich meester van Birma en Nederlands-Indië. Ze gingen zelfs nog verder: in de Indische Oceaan bombardeerden ze Ceylon (het huidige Sri Lanka) en in het noorden van Australië voerden ze luchtaanvallen uit op de havenstad Darwin. Het Japanse opperbevel wilde het daar niet bij laten, maar was verdeeld over de te volgen strategie. Het leger en de marine wilden verder naar het zuiden doorstoten, richting Papoea-Nieuw-Guinea en de Salomonseilanden. Het idee was dat ze daarmee de zuidflank van de Japanse invloedssfeer konden beschermen tegen een aanval vanuit Australië – de meest ambitieuze officieren dachten zelfs aan een landing op het continent. Maar admiraal Yamamoto had zijn blik op het oosten gericht. De commandant van de gecombineerde Japanse vloot wist dat Pearl Harbor maar een gedeeltelijk succes was geweest, want de Amerikaanse vliegdekschepen waren de dans ontsprongen. Hij wilde terug naar Hawaï, de basis definitief buiten gevecht stellen en een vredesverdrag op Japanse voorwaarden afdwingen. Daarvoor had hij een springplank en een lokaas nodig. Die dubbelrol zou Midway kunnen spelen: het was de ideale spring-

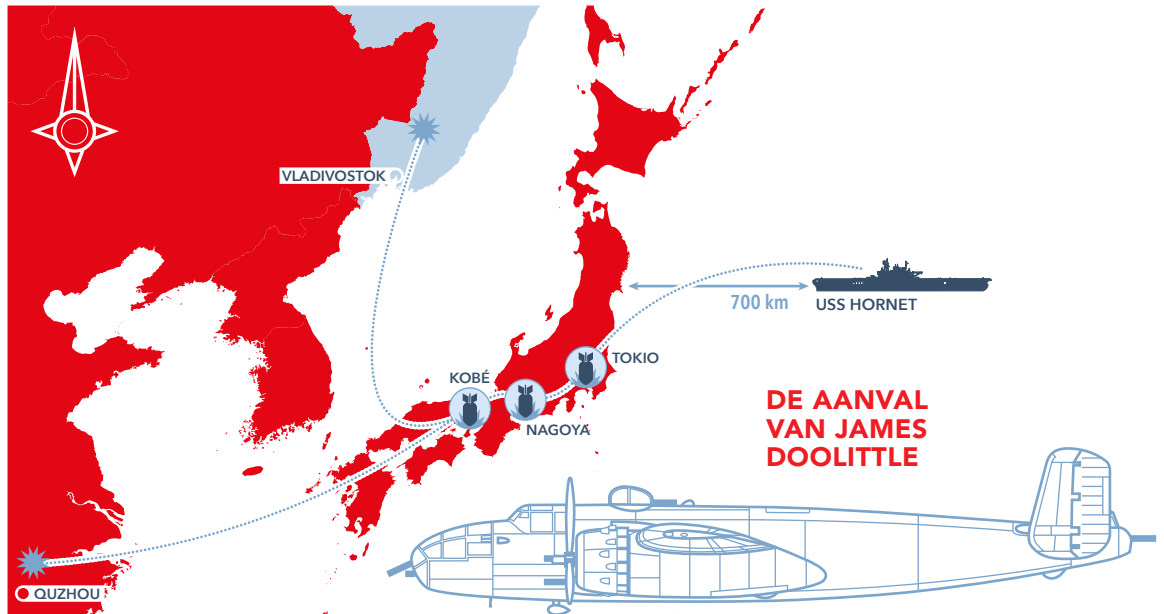
Door Birma in april 1942 in te nemen, kreeg Japan toegang tot waardevolle hulpbronnen, waaronder de olievelden in het Mandalay-gebied.

plank voor een aanval op Hawaiï en een lokaas voor de Amerikaanse vliegdekschepen, die onmiddellijk naar de atol zouden opstomen, waar ze voor eens en voor altijd door de Japanse vloot zouden worden uitgeschakeld.

Yamamoto was nagenoeg de enige die deze strategie verdedigde, maar hij was de architect van de aanval op Pearl Harbor en een nationale held. Zijn mening legde gewicht in de schaal, temeer daar hij ontslag dreigde te nemen als zijn voorstel niet zou worden aangenomen. Uiteindelijk waren het de Verenigde Staten die er – indirect – voor zorgden dat de Japanse admiraal zijn zin kreeg.

Sinds de vernedering bij Pearl Harbor en de reeks nederlagen die daarop volgde, was president Roosevelt op zoek naar een manier om het nationale moreel op te vijzelen en de Japanners duidelijk te maken, al was het maar symbolisch, dat ze Amerika niet op de knieën hadden gekregen. Op 18 april 1942 werd een van de stoutmoedigste raids van de Tweede Wereldoorlog uitgevoerd: zestien B-25 Mitchell-bommenwerpers stegen op van het vliegdekschip USS Hornet, dat de Japanse kust tot op 1200 kilometer was genaderd, en vlogen naar de steden Tokio, Nagoya en Kobe. De aanval werd geleid door luitenant-kolonel James Doolittle. Nadat ze hun bommen hadden afgeworpen, landden de vliegtuigen in China en Siberië, waar ze verloren gingen en een deel van de bemanning werd vermoord. Materieel

**DE AANVAL
VAN JAMES
DOOLITTLE**

De B25 Mitchell is een middelzware bommenwerper met een leeggewicht van negen ton. Om de zestien vliegtuigen van het dek van het vliegdekschip USS Hornet te krijgen, maakten majoor Doolittle en zijn mannen hun vliegtuigen zo licht mogelijk en namen voldoende brandstof mee om een noodlanding op het vasteland te kunnen maken.